

Assen, 31 maart 2023
Ons kenmerk 202300878-01059407

BESLUIT VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN DRENTHÉ INZAKE ONTHEFFING OP BASIS VAN HOOFDSTUK 3 VAN DE WET NATUURBESCHERMING (WNB)

Ontheffinghouder: Stichting Faunabeheereenheid Drenthe (FBE-Drenthe)
Activiteit: Beheer van roeken ter voorkoming van schade aan percelen met ingezaaide mais.
Locatie: Werkgebied FBE Drenthe

Deze ontheffing wordt verleend voor de periode van 15 april 2023 tot en met 15 juli 2028, voor de jaarlijkse periode van 15 april tot en met 15 juli.

Besluit

Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe hebben besloten:

1. het Faunabeheerplan Roek Drenthe 2023-2028, zoals vastgesteld door de FBE-Drenthe, goed te keuren;
2. ontheffing te verlenen op grond van artikel 3.17 van de Wnb aan de FBE Drenthe voor de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.1 lid 1 van de Wnb, zijnde het doden van roeken met een geweer op percelen met ingezaaide mais,
3. ontheffing te verlenen van artikel 3.26 lid 2 sub a van de Wnb in samenhang met artikel 3.16, lid 1, aanhef en onder a van de Bnb, voor het gebruik van een geweer één uur voor zonsopkomst.

De motivering van ons besluit is in bijlage 1 opgenomen

De ontheffing wordt verleend onder de volgende voorschriften:

1. Algemene voorschriften

- 1.1. De ontheffing wordt te allen tijde gebruikt met inachtneming van de bindende voorschriften bij de ontheffing. De ontheffinghouder draagt er zorg voor en is er te allen tijde verantwoordelijk voor dat de uitvoering van de ontheffing overeenkomstig de voorschriften behorende bij dit besluit en het Faunabeheerplan Roek Drenthe 2023-2028 (hierna: faunabeheerplan) plaatsvindt.
- 1.2. De in voorschrift 1.1 genoemde verantwoordelijkheid voor de ontheffinghouder laat elke verantwoordelijkheid voor de feitelijke uitvoerder van de ontheffing onverlet. De uitvoerder dient daarom kennis te nemen van de voor hem geldende voorschriften en verplichtingen voortvloeiend uit deze ontheffing. De FBE draagt er zorg voor dat iedere uitvoerder van de ontheffing kan beschikken over een schriftelijke (digitale) weergave van de specifieke voorschriften die zijn opgenomen bij de ontheffing.
- 1.3. De ontheffing heeft uitsluitend betrekking op het werkgebied van de FBE Drenthe zoals opgenomen in paragraaf 10.2 van het Faunabeheerplan.

2. Machtigingen

- 2.1. De ontheffinghouder kan een wildbeheereenheid (WBE) of natuurlijke personen machtigen om uitvoering te (laten) geven aan deze ontheffing. De ontheffinghouder dient dit te doen door middel van een schriftelijke gedagtekende toestemming. Deze machtiging dient via het Faunaregistratiesysteem FRS of een soortgelijk systeem te geschieden.

Bij correspondentie verzoeken wij u het zaaknummer 202300878 te vermelden.

- 2.2. De WBE kan een jachthouder, als bedoeld in artikel 3.23 lid 1 van de Wnb, schriftelijk toestemming (doorschrijving) geven om uitvoering te geven aan de ontheffing. De WBE dient dit te doen met een schriftelijke gedagtekende toestemming. Deze toestemming dient indien mogelijk via het FRS of een soortgelijk systeem te geschieden.
- 2.3. Een jachthouder kan een jachtaktehouder, in het bezit van een toestemming van de jachthouder bedoeld in artikel 3.20 lid 4 van de Wnb (combinant/mede huurder), schriftelijk toestemming (doorschrijving) geven om uitvoering te geven aan de ontheffing. De jachthouder dient dit te doen met een schriftelijke gedagtekende toestemming.
- 2.4. Elke jachthouder of jachtaktehouder (uitvoerder) die uitvoering geeft aan deze ontheffing is verplicht een (digitale) kopie van de ontheffing, de toestemming van de FBE of WBE, zoals genoemd in voorschrift 2.1 of 2.2, en eventueel de toestemmingen, zoals genoemd in voorschrift 2.3, bij zich te dragen en op verzoek te tonen aan een daartoe bevoegde toezichthouder of opsporingsambtenaar.
- 2.5. Een uitvoerder kan zich bij de uitvoering van de ontheffing laten vergezellen door andere jachtaktehoude(s)(gast(en)). De uitvoerder moet hierbij zelf in het betreffende veld aanwezig zijn en blijft zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de ontheffing. De andere jachtaktehoude(s)(gast(en)) word/worden door de uitvoerder nadrukkelijk op de specifieke voorschriften van de ontheffing gewezen.
- 2.6. De FBE zorgt voor registratie van de, op grond van deze ontheffing, uitgevoerde handelingen. De uitvoerders zijn verantwoordelijk voor de invoer van de gegevens in FRS of een soortgelijk systeem. Binnen 48 uur meldt de uitvoerder het gepleegde afschot in het FRS of een soortgelijk systeem. Ook pogingen tot afschot waarbij geen roeken zijn geschoten dienen gerapporteerd te worden om aan te kunnen tonen dat er adequaat gebruik is gemaakt van de ontheffing.
- 2.7. De aan een WBE verleende machtiging wordt na een door Gedeputeerde Staten gemotiveerd verzoek door de FBE binnen twee werkdagen geschorst;
 - 2.7.1. wanneer een machtiging als bedoeld in voorschrift 2.1 kennelijk ten onrechte aan de WBE is verleend, dan wel;
 - 2.7.2. van de machtiging als bedoeld in voorschrift 2.1 gebruik wordt gemaakt in strijd met een wettelijk voorschrift of een aan de ontheffing verbonden voorschrift.
 - 2.7.3. De verleende machtiging wordt voor de duur van maximaal 8 weken geschorst.
 - 2.7.4. Het verzoek van Gedeputeerde Staten, als bedoeld in lid 1, wordt vergezeld met een rapport van bevindingen
- 2.8. De FBE verzoekt de WBE om de verleende toestemming binnen twee werkdagen te schorsen:
 - 2.8.1. na een door Gedeputeerde Staten gedaan gemotiveerd verzoek; met een rapport van bevindingen;
 - 2.8.2. als de toestemming kennelijk ten onrechte is verleend;
 - 2.8.3. als van de toestemming gebruik wordt gemaakt door iemand die daartoe niet bevoegd is;
 - 2.8.4. als van de toestemming gebruik wordt gemaakt in strijd met een wettelijk voorschrift of een aan de ontheffing verbonden voorschrift.
 - 2.8.5. De verleende toestemming wordt voor de duur van maximaal 8 weken geschorst.
 - 2.8.6. Een WBE of een jachthouder kan binnen 2 weken na aanvang van de schorsing de FBE verzoeken om gehoord te worden door de geschillencommissie als bedoeld in voorschrift 2.11

De geschillencommissie hoort de WBE of jachthouder binnen 4 weken na het ingediende verzoek en brengt binnen 2 weken na het horen een advies uit aan het FBE-bestuur.

- 2.9. Na de schorsing als bedoeld in voorschrift 2.8 lid 1 en 2.9 lid 1 dient de ontheffinghouder over te gaan tot:
- 2.9.1. het intrekken van de machtiging voor een periode van minimaal 1 jaar, of
 - 2.9.2. een verzoek aan de WBE om de verleende toestemming in te trekken voor een periode van minimaal 1 jaar.
 - 2.9.3. Indien de ontheffinghouder in afwijking van lid 1 de schorsing van de verleende machtiging of toestemming op heft, dan stelt de ontheffinghouder Gedeputeerde Staten hiervan in kennis.
 - 2.9.4. Binnen de periode van 1 jaar, als bedoeld in lid 1, wordt geen (nieuwe) machtiging of toestemming aan de desbetreffende WBE en/of jachtaktehouder verleend.
 - 2.9.5. Ontheffinghouder informeert de provincie, binnen twee weken, schriftelijk over haar in lid 1 uitgevoerde handeling.
- 2.11. Ontheffinghouder draagt zorg voor het bestaan van een onafhankelijk geschillencommissie voor het beoordelen van schorsingen van machtigingen en toestemming en stelt regels op omtrent de samenstelling en de werkwijze van deze commissie.
- 2.12. De FBE en WBE kunnen geen aanvullende eisen c.q. voorschriften in machtigingen en toestemmingen opnemen welke geen relatie hebben met beheer ter voorkoming van gewassenschade, afwijken van provinciaal beleid of het Faunabeheerplan.

3. Specifieke voorschriften

- 3.1. Het geweer kan alleen worden ingezet ter ondersteuning van preventieve maatregelen ter bestrijding van schade op de schadepercelen.
- 3.2. Per actie en perceel mogen maximaal twee roeken worden gedood. Het aantal gedode roeken blijft beperkt tot maximaal 650 vogels per jaar.
- 3.3. De ontheffinghouder volgt dagelijks het aantal in FRS of een soortgelijk systeem geregistreerde gedode roeken. Zodra het aantal van 650 is bereikt, trekt de Faunabeheereenheid alle verleende machtigingen in en verleent voor dat jaar geen nieuwe machtigingen meer
- 3.4. Vereiste preventieve maatregelen
Gedurende de looptijd van de ontheffing voor het doden van roeken dienen tenminste twee verschillende preventieve middelen (verjaagmiddelen) op de percelen met gewassen aanwezig en in gebruik te zijn. Maatregelen ter voorkoming en beperking van schade zijn vermeld in het handboek Faunaschade van het Faunafonds of op de site van BIJ12-Faunafonds; <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/>
Voorbeelden:
 - Vlaggen en linten hang vier stuks op per hectare, regelmatig verspreid over het perceel, afmetingen rechthoekige vlaggen: minimaal 60 x 90 cm, afmetingen linten: minimaal 10 x 150 cm;
 - vogelverschrikkers, stokken met folie: minimaal 4 per hectare;
 - akoestische afweermiddelen: minimaal op elke 5 hectare een kanon, knalapparaat, luidspreker met angstkreten.
- 3.5. Er mag geen gebruik gemaakt worden van de ontheffing binnen een straal van 500 meter rond een roekenkolonie.
- 3.6. Dit besluit heeft enkel betrekking op het doden van maximaal 5 roeken per dag met een totaal maximum van 25 roeken voor de gehele looptijd van de ontheffing door de ontheffinghouder of gemachtigde personen al dan niet vergezeld van gastjager(s), met behulp van geweer gedurende genoemde periode, tussen één uur voor zonsopkomst en zonsondergang ter plaatse van de schadepercelen.

- 3.7 Ringen welke zich aan de gedode roeken bevinden, moeten met een opgave van plaats en datum van vangst van de betreffende vogels naar het vogeltrekstation (Postbus 40, 6666 ZG Heteren) gezonden worden.

Gedeputeerde Staten voornoemd,
namens dezen,

J.G. Lüchtenborg,
teammanager Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

Bezwaar

Bent u het niet eens met dit besluit tot het verlenen van de ontheffing, dan kunnen belanghebbende binnen zes weken na de dag van verzending ervan hiertegen een bezwaarschrift indienen bij het college van Gedeputeerde Staten van Drenthe. De dag van verzending is de dagtekening van het besluit. Voor meer informatie over het indienen van een bezwaarschrift verwijzen wij u naar www.provincie.drenthe.nl/bezwaarprocedure.

BIJLAGE 1: Motivering besluit

1. Aanvraag

De Faunabeheereenheid Drenthe (FBE Drenthe) heeft ons verzocht om goedkeuring van het Faunabeheerplan Roek 2023-2028 en een aanvraag voor een ontheffing op grond van artikel 3.17 van de Wet natuurbescherming bij ons ingediend. Deze hebben wij op 31 januari 2023 ontvangen. De aanvraag van de ontheffing is op basis van het Faunabeheerplan Roek 2023-2028 opgesteld. De aanvraag voorziet in het doden van roeken ter voorkoming van ernstige schade aan percelen met ingezaaide mais.

2. Goedkeuring Faunabeheerplan Roek 2023-2018

De FBE-Drenthe is verantwoordelijk voor het opstellen van het faunabeheerplan. Bij het opstellen van het faunabeheerplan worden de inspanningen op het terrein van beheer, schadebestrijding en jacht op elkaar afgestemd, onder regie van een bestuur waarin niet alleen jachthouders maar ook maatschappelijke organisaties vertegenwoordigd zijn. Het faunabeheerplan heeft op grond van artikel 3.12, zevende lid, Wet natuurbescherming de goedkeuring nodig van Gedeputeerde Staten. Het door de FBE Drenthe bij Gedeputeerde Staten ingediende Faunabeheerplan Roek 2023-2028 (FBP) is beoordeeld op basis van de vereisten van FBP's zoals opgenomen in de Provinciale omgevingsverordening Drenthe en de Beleidsregels Wet natuurbescherming provincie Drenthe. Het FBP is lijn met de vereisten van paragraaf 3.3.2. van de Provinciale omgevingsverordening Drenthe en artikel 3.2 en 3.3 van de Beleidsregels Wet natuurbescherming provincie Drenthe. Het faunabeheerplan bevat passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door roeken. Ook geeft de FBE aan dat partijen worden gestimuleerd in het treffen van zoveel mogelijk preventieve maatregelen ter voorkoming van schade aan ingezaaide mais. Ook zijn de WBE's voordat een faunabeheerplan door u is vastgesteld gehoord over de inhoud van het plan. Het faunabeheerplan is verder onderbouwd met gegevens van o.a. SOVON, afschotgegevens FBE-Drenthe, verleende ontheffingen provincie Drenthe en relevante literatuur. Deze gegevens geven op dit moment een voldoende beeld van opgetreden schade en de ontwikkeling met betrekking tot de stand van de roek. Het goedgekeurde FBP dient als onderbouwing van de door de FBE aangevraagde ontheffing voor het beheer van roeken ter voorkoming van schade aan ingezaaide percelen met mais.

3. Wettelijk kader

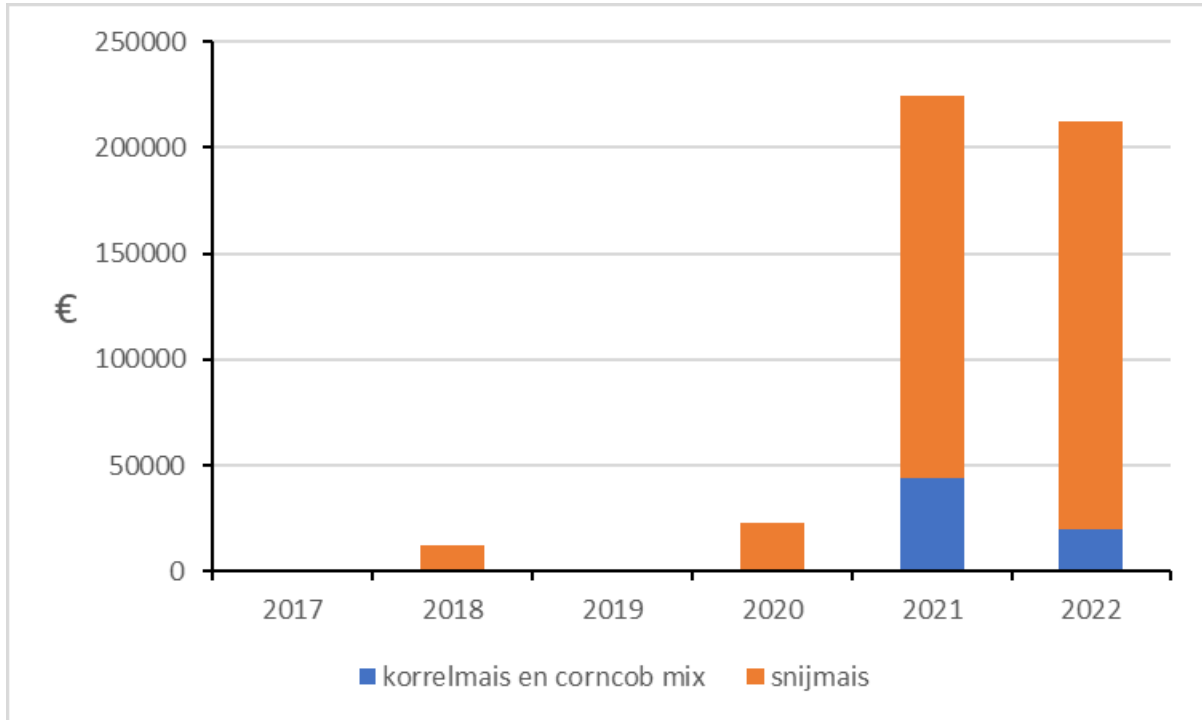
Roeken zijn van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Ingevolge artikel 3.1 lid 1 van de Wnb is het verboden roeken te doden. Ingevolge artikel 3.3, eerste lid van de Wnb kunnen wij, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort, een ontheffing verlenen van het bepaalde bij of krachtens artikelen 3.1 lid 1 van de Wnb, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren. Een ontheffing kan worden verleend indien de aanvrager aannemelijk heeft gemaakt dat voldoende preventieve maatregelen genomen zijn en dat het effect van deze preventieve maatregelen onvoldoende is, dat de gunstige staat van instandhouding van een soort niet in gevaar wordt gebracht en één van de bovengenoemde belangen in het geding is. Ingevolge de Wnb worden ontheffingen ex artikel 3.17 lid I van de wet aan een FBE verleend op basis van een goedgekeurd Faunabeheerplan (FBP). Het Faunabeheerplan Roek Drenthe 2023-2028(FBP) wordt met dit besluit goedgekeurd.

4. Overwegingen

Belangenafweging

Omdat de roek krachtens de toenmalige Verordening vrijstelling grondgebruiker tot 1 januari 2017 was vrijgesteld voor aan verjaging ondersteunend afschot, kwam schade door roeken niet in aanmerking

voor een tegemoetkoming. Daarom meldden grondgebruikers schade door roeken tot en met 2016 over het algemeen niet. Met uitzondering van een zeer grote schade aan bloembollen in 2017 bleef in de jaren 2017-2020 de getaxeerde schade door roeken in Drenthe beperkt tot een jaarlijks bedrag van in totaal minder dan € 25.000. In het voorjaar van 2021 steeg de getaxeerde schade aan mais echter explosief. De getaxeerde schade aan mais was toen ruim € 220.000. Dit herhaalde zich in het voorjaar van 2022 (zie onderstaande figuur en tabel) en is een gevolg van het verbod om Mesurool te gebruiken. Dit middel werd sinds 1971 tot in het voorjaar van 2020 gebruikt om maiszaad te behandelen, tegen vrachtschade door vogels en insectenlarven, met name ritnaalden, emelten en larven van de fritvlieg.

Trend van de getaxeerde schade aan mais door de roek in Drenthe (bron: <https://monitorfaunaschade.bij12.nl>)

Tabel 1. Getaxeerde schade aan mais door roeken per WBE (bron: BIJ12)

WBE	2020	2021	2022
Artemis	0	11.193	10.344
Bargerveld	0	24.633	91
De Dalgronden	8.501	55.926	12.235
De Drie Marken	0	21.492	4.006
De Grensstreek	0	25.813	52.816
De Lebbestaok	0	28.784	0
Diana	0	0	0
Drents Diep en Aa	0	0	2.678
Havelte e.o.	0	12.095	9.485
Hondsrugveld	0	0	33.038
Kerspel Dalen	0	34.472	41.807
Koekange- Ruinerwold	0	6.151	22.545
Mars- en Westerstroom	0	1.299	1.558
Noordenveld	0	0	20.820
Scholtensveld	0	0	1.294

Van Echtensmorgenland e.o.	14.088	5.148	0
Totaal	22.589	227.005	212.716

Met de opgetreden schade in 2021 en 2022 waarbij tevens in ogenschouw genomen moet worden dat in 2022 meer dan 50 individuele ontheffingen zijn verleend is het belang voldoende onderbouwd.

Geen andere bevredigende oplossing

Wij zijn van mening dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat, zoals artikel 3.3 lid 4 sub a Wnb voorschrijft, om te voorkomen dat roeken belangrijke schade veroorzaken aan percelen met kwetsbare gewassen. De beleidsregels Wet natuurbescherming provincie Drenthe verplicht de grondgebruiker om eerst preventieve maatregelen aan te brengen voordat er een ontheffing kan worden aangevraagd. Pas nadat de preventieve maatregelen zijn aangebracht en de schade zich heeft voortgezet wordt een ontheffing verleend. U geeft in uw ontheffingsaanvraag aan dat u volgende preventieve maatregelen heeft getroffen om roeken te weren. Deze maatregelen hebben echter niet kunnen voorkomen dat er grote groepen roeken invallen op de percelen met kwetsbare gewassen. Zonder ondersteunend afschot treedt er bij roeken een gewenning op met betrekking tot de preventieve middelen (BIJ12, Faunaschade Preventie Kit Kraaiachtigen). Het is hierdoor gebleken dat de maatregelen, zonder ondersteunend afschot, niet afdoende zijn en dat het niet uitgesloten is dat zich belangrijke schade zal voorzetten.

Geen verslechtering van de staat van instandhouding

Door de IUCN (IUCN 2015) is de roek nog in 2016 beoordeeld en ingedeeld in de categorie 'Least Concern'. Dit houdt in dat, mede gezien het enorme areaal waar de soort voorkomt en de huidige aantallen, er geen redenen bestaan om extra beschermende maatregelen te nemen. Daarbij is eveneens in acht genomen dat op dit moment er sprake is van een afnemende trend. De afname in aantallen gaat echter niet zodanig dat hierdoor gevaar ontstaat dat de populatie onder een kritieke omvang komt

In Nederland wordt de soort gecategoriseerd als talrijke broedvogel (www.vogelbescherming.nl). Hoewel de aantallen op dit moment landelijk afnemen is er nog geen sprake van een bedreiging van de gunstige staat van instandhouding.

In de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, met kenmerk 201104238/1/A3 heeft de Afdeling uitgesproken dat bij het vaststellen van de staat van instandhouding aangesloten kan worden bij staat van instandhouding zoals vastgelegd in de Habitatrichtlijn;

de staat van instandhouding van een soort wordt als gunstig beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op de lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

In bovengenoemde uitspraak heeft de Afdeling het oordeel van de rechtbank bevestigd dat, gelet op die definitie van staat van instandhouding uit de Habitatrichtlijn, niet iedere afname van populatie tot de conclusie leidt dat de staat van instandhouding van de soort niet gunstig is.

Populatie

Populatiedynamische gegevens worden afgemeten aan de omvang en aantalstrend van de populatie.

Ontwikkeling

Van belang hier is de lange termijntrend van de populatie roeken in Drenthe, i.c. vanaf 1981. Rond 1981 broedden omstreeks 6.000 paar roeken in Drenthe en de laatste vijf jaar (2017-2021) waren dat er gemiddeld omstreeks 8.800.

Toekomstperspectief

De trendlijn van de populatie roeken in Drenthe is de laatste jaren stabiel. Het lijkt uitgesloten dat de populatie de komende twaalf jaar zal dalen tot onder het niveau van 1981.

Conclusie populatie: gezien het voorgaande, beoordelen wij het aspect populatie voor Drenthe als gunstig.

Verspreiding

Bij verspreiding gaat het om het actuele verspreidingsgebied van de roek vergeleken met het verspreidingsgebied omstreeks 1981. Volgens richtlijnen van de Europese Commissie dienen de lidstaten de verspreiding per 10x10 km-hok te bepalen.

Gezien de beschikbaarheid van landelijke vogelatlassen met kaarten op basis van 5x5 km-hokken uit de perioden 1973-1977 en 2013-2015 vergelijken wij de kaartbeelden van die twee periodes voor een benadering van de trend in verspreiding sinds 1981. In alle provincies heeft de roek zich sinds de periode 1973-1977 uitgebreid: er zijn meer 5x5 km-hokken waar de roek is verschenen dan waar de soort is verdwenen.

Toekomstperspectief

De populatie van de roek in Drenthe is de laatste jaren stabiel. Het lijkt uitgesloten dat de verspreiding op het niveau van 10x10 km-hok zal afnemen tot onder het niveau van omstreeks 1981.

Conclusie verspreiding: gezien het voorgaande beoordelen wij het aspect verspreiding voor Drenthe als gunstig.

Leefgebied

In termen van de Wet natuurbescherming het 'habitat' betreft het leefgebied, inclusief alle condities die een soort tijdens zijn levensloop en seizoenscyclus nodig heeft.

Ontwikkeling

Geschikte foerageerterreinen zijn een wezenlijk deel van het leefgebied van de roek. Roeken foerageren bijna uitsluitend in agrarisch gebied. Dat is sinds 1981 wel veranderd, maar in Drenthe nog steeds in omvang en kwaliteit niet beperkend voor de roek.

Toekomstperspectief

Roeken zijn qua leefgebied afhankelijk van het agrarisch gebied. Naar verwachting zullen de condities daar de komende twaalf jaar iets verbeteren. Het verbod op Mesurool is in feite al een verbetering.

Conclusie leefgebied: wij beoordelen het aspect leefgebied voor Drenthe als gunstig.

Totaalbeoordeling

Voor Drenthe hebben wij alle drie aspecten, inclusief hun toekomstperspectief, beoordeeld als gunstig. Hierdoor is de totaalbeoordeling voor de staat van instandhouding van de roek in Drenthe vanzelfsprekend gunstig.

Svl Drenthe	
1) Populatie	gunstig
2) Verspreiding	gunstig
3) Leefgebied	gunstig
Totaal	gunstig

5. Conclusie

Wij zijn van mening dat de gevraagde ontheffing voor het doden van roeken met behulp van geweer kan worden verleend. Daarom verlenen wij aan FBE-Drenthe een ontheffing van 15 april 2023 tm 15 juli 2028, voor de jaarlijkse periode van 15 april tot en met 15 juli.

6. Middelen

Op basis van artikel 3.25 lid 1 van de Wnb dient in de ontheffing te worden opgenomen welke middelen gebruikt dienen te worden voor de uitvoering. Voor de uitvoering van deze ontheffing wordt het hagelwegeer als middel aangewezen. Voor de uitvoering van deze ontheffing wordt een ontheffing verleend van het gestelde in artikel 3.26 lid 2 Wnb en wordt het toegestaan om geweren te gebruiken één uur voor zonsopkomst tot zonsondergang.